

УДК 378:001.891

Анатолій Лобанов,доктор військових наук, професор
Національний університет оборони України, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0001-6523-501X>**Юлія Луцик,**кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет оборони України, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0002-1486-2336>
DOI: 10.33099/2617-1775/2024-01/122-131

ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ДОСЛІДЖЕННЯ В ОСВІТНЮ ПРОГРАМУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СТРАТЕГІЧНОГО РІВНЯ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

У статті запропоновано впровадження концепції навчання через дослідження в освітню програму підготовки фахівців стратегічного рівня для сектору безпеки і оборони; наведено авторське бачення на структуру освітньо-наукової програми за спеціальністю 256 – Національна безпека. Запропонована структура освітньої програми дозволяє виконати усі кваліфікаційні вимоги, що пред'являються до випускників з боку замовника та глибоко оволодіти інтегральною компетентністю – здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері воєнної безпеки.

Ключові слова: освітньо-наукова програма; навчання через дослідження; інтеграція наукової діяльності й освіти; фахівці стратегічного рівня вищої військової освіти; сектор безпеки і оборони; шляхи удосконалення освітніх програм.

Постановка проблеми. Вхідження України до Європейського простору вищої освіти та Європейського дослідницького простору актуалізує потребу в обґрунтуванні концепції та методології реалізації науково-дослідницької діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу університетів [3].

Триваюча останні роки реформа системи військової освіти за стандартами ЄС та НАТО супроводжується певними проблемами, які сповільнюють розвиток освіти, що вимагає певного роз'яснення, усвідомлення та обговорення, а у кінцевому підсумку й удосконалення освітніх програм. Постійне перероблення, удосконалення освітніх програм останні п'ять – вісім років негативно сприймається науково-педагогічними працівниками закладів вищої освіти. Дуже багато науково-педагогічних працівників не до кінця розуміють сутність реформи вищої освіти, сутність «західних» підходів до цього складного та дуже важливого процесу.

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», основною метою наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності є здобуття нових наукових знань шляхом проведення наукових досліджень і розробок та їх спрямування на створення і впровадження нових конкурентоспроможних технологій, видів техніки, матеріалів тощо для забезпечення інноваційного розвитку суспільства, підготовки фахівців інноваційного типу [2].

Аналіз бойових дій у повномасштабній війні РФ проти України показав, що сучасні війни суттєво відрізняються від війн, навіть, десятирічної давнини. Сучасна війна вимагає більш точних різноманітних розрахунків (бойових та логістичних спроможностей угруповань і військових частин з урахуванням фізико-географічних особливостей місцевості тощо), які повинні проводити штаби протиборчих сторін, пов'язані із інноваційними способами застосування високотехнологічного озброєння разом з озброєнням та військовою технікою четвертого покоління різного типу.

Одним з важливіших кроків реформи вищої освіти є інтеграція наукової діяльності й освіти, що зафіксовано у Законі України «Про вищу освіту» [2]. Паралельно з цим існує ще й довічна проблема мотивації здобувачів до якісного засвоєння освітньої програми. Ця проблема не оминула і фахівців стратегічного рівня вищої військової освіти. Поряд з тим, на фоні реформи системи військової освіти за стандартами НАТО [11] та ЄС, будь-яка освітня програма має відбуватись за принципами описаними у піраміді Блума, яка передбачає опанування компетентностей з поступовим ускладненням від компетентностей щодо набуття знань, розуміння та застосування до компетентностей щодо аналізу, синтезу та оцінювання.

Вирішення зазначених вище проблемних питань щодо впровадження наукових досліджень в освітній процес в ході підготовки фахівців стратегічного рівня для сектору безпеки і оборони на теперішній час набувають дуже високої ваги та потребують обговорення і, безумовно, підкреслюють актуальність цієї проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням впровадження наукових досліджень в освітній процес багато уваги приділяли С. І. Данилова, І. Б. Карнаухова, О. М. Пехота, О.Г. Ярошенко, Ю.А. Скиба, О.В. Жабенко, Л. В. Козак та інш. Досвід закордонних колег щодо інтегрування досліджень в освітній процес аналізували А. В. Ставицький, М. В. Кларін та інш. Певні аспекти самої дослідницької діяльності в ході освітнього процесу розглядалися Т. Є. Кристопчук, В. І. Загв'язинським, В. К. Сидоренком, С. О. Сисоєвою та інш. Поряд з тим проблема змісту, а саме структури освітньої програми водночас з інтегрованими в неї дослідженнями залишається актуальною та недостатньо розглянуті, тим більше для військових фахівців стратегічного рівня для сектору безпеки і оборони.

Аналіз бойових дій у повномасштабній війні РФ проти України показав, що сучасні війни суттєво відрізняються від війн, навіть, десятирічної давності. Сучасна війна вимагатиме більш точні різноманітні розрахунки (бойових потенціалів, бойових та логістичних можливостей угруповань і військових частин з урахуванням фізико-географічних особливостей місцевості тощо), які повинні проводити штаби протиборчих сторін, пов'язані із інноваційними способами застосування високотехнологічного озброєння та військової техніки різного типу. У своїй роботі про впровадження досліджень в освітній процес [4] Л. Козак стверджувала – саме тому здобувач, який пройшов під час навчання такий процес щоденної орієнтації на дослідницький підхід до пошуку знань, що

вже існують, і знань, які ще мають бути сформовані у процесі науково-дослідницького пізнання, на все життя залишається наукозорієнтованою людиною. Ця орієнтація проявляється навіть тоді, коли він цілком занурений у практично-прикладні форми професійної діяльності.

За думкою А. В. Ставицького [12], в освіті, яка базується на дослідженнях, можна формувати фахівців нового рівня, які здатні ефективно вирішувати нестандартні проблеми, що з'являються через постійний розвиток технологій. Аналіз зарубіжного досвіду, проведений автором на прикладах європейських університетів, дозволяє розглянути переваги та недоліки нового підходу, а також визначити деякі його особливості. У своїй роботі автор стверджує, що перехід від проблемно-орієнтованого навчання до навчання, заснованого на дослідженні, передбачає проведення реальних академічних досліджень, в яких беруть участь студенти. Для цього вони освоюють теорію дослідження через лекції та активне вивчення наукових статей, а потім здійснюють дослідження на основі спеціально розроблених викладачами дослідницьких питань. Вирішення цих питань передбачає використання різних методів, що зазвичай характерні для різних дисциплін. Автор вказує на істотну різницю між двома видами навчання: якщо проблемно-орієнтоване навчання моделює процес наукового дослідження, то навчання, засноване на дослідженні, включає безпосередній процес наукового дослідження. Замість короткотермінових наукових завдань ставляться довготермінові, і замість відтворення відомих знань створюється нове.

В. І. Сацик у роботі [10] переконливо доводить, що навчання на основі досліджень розвиває у здобувачів креативне мислення, професійні навички, вміння критично аналізувати існуючі ідеї й гіпотези, а також успішно самореалізуватися на цій основі. Автор вказує, що в дослідницьких університетах США велика увага приділяється саме інтеграції досліджень в освітній процес. Це досягається за допомогою ефективного поєднання викладання і досліджень, таких як:

- організація гостьових лекцій, на яких беруть участь колеги або відомі наукові експерти для публічного обговорення важливих аспектів досліджень зі студентами;

- використання спеціальних відеоматеріалів, презентацій та інших підготовлених матеріалів на заняттях, які стосуються вивчених проблем і відображають думки авторитетних учених;

- включення останніх результатів наукових досліджень у навчальну програму для обговорення на лекційних та практичних заняттях;

- розробка спеціального пакета наукових завдань для розвитку у студентів навичок фахового огляду літературних джерел, планування наукових експериментів, написання рецензій та презентацій наукових доповідей на конференціях;

- залучення студентів до участі в наукових проєктах, студентських наукових спілнотах, інтернет-форумах і дискусіях для обговорення та опрацювання важливих наукових питань.

Отже, використання різних методів дослідження під час навчання здобувачами освіти і дозволить їм опанувати креативне мислення.

З огляду на зазначене, **метою статті** є визначення шляхів удосконалення освітніх програм у вищих секторах безпеки і оборони на основі урахування досвіду провідних дослідницьких університетів України.

Виклад основного матеріалу.

Фокус освітньо-наукової програми з підготовки фахівців стратегічного рівня для сектора безпеки і оборони спрямований на сучасні досягнення теорії воєнної безпеки, які полягають у впровадженні в практику механізму прийняття воєнно-політичних рішень з питань забезпечення воєнної безпеки на основі оцінювання їх відносно рівня воєнної безпеки держави – як узагальненого, інтегрованого показника макрорівня. Тобто, будь-яке рішення як на етапі його прийняття, так і після його реалізації має оцінюватися (порівнюватися) з потрібним рівнем воєнної безпеки держави (рис. 1) [5, 6, 13].

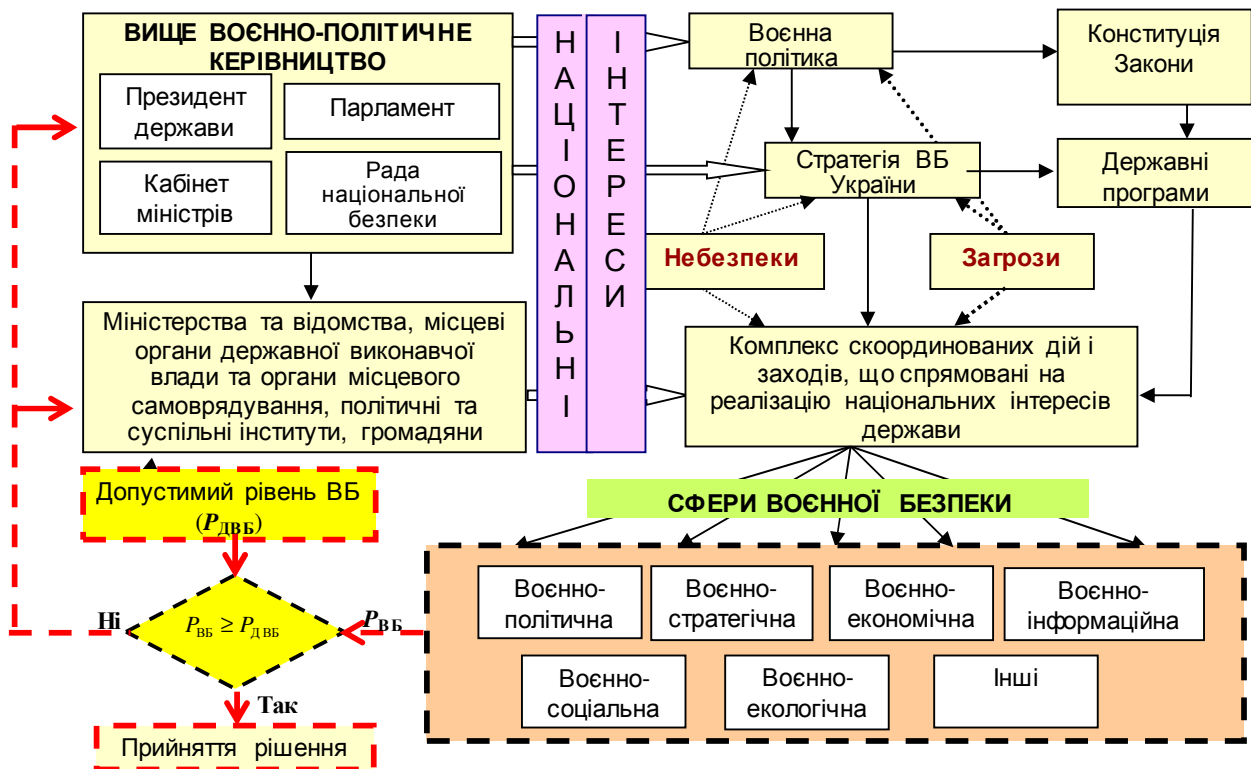

Рис. 1. Концептуальна схема прийняття воєнно-політичних рішень у сфері воєнної безпеки

Для досягнення наведеного вище фокусу освітньої програми здобувачам необхідно набути на високому рівні навички креативного та критичного мислення, які найбільш ефективно формуються під час проведення досліджень.

Для вирішення наведених вище проблемних питань та удосконалення освітньо-наукової програми з підготовки фахівців стратегічного рівня для сектора безпеки і оборони було впроваджено в освітній процес декілька блоків занять у формі публічного виступу, захисту індивідуального проєкту, групових та колективних проєктів (по суті рольових ігор, де здобувачі виступали в ролі

експертів та проводили дослідження за темами наведеними на рис. 2). За стандартами НАТО аналогами таких форм проведення занять є демонстрація та здійснення діяльності, тематичне дослідження, навчальна гра, рольова гра, навчання шляхом знаходження рішення для проблеми (мала група – робота в синдикаті), навчання однокурсниками тощо [1, 2, 7, 8].

Для більшої зацікавленості та мотивації здобувачів освіти, наступним логічним кроком є опанування перелічених блоків занять з поступовим ускладненням. Побудова таких блоків занять у певній логічній послідовності дозволить опанувати вміння застосовувати набуті знання та розуміння, навички до аналізу, креативного мислення і синтезу, розроблення обґрунтованих рішень та пропозицій. При цьому, на кожному із етапів, здобувачі навчаються публічно презентувати свої творчі проекти (роботи), а на кінцевому етапі захищати і аргументувати свої рішення та/або пропозиції.

Як було зазначено вище, протягом вивчення освітньо-наукової програми, форма звітності для слухачів поступово ускладнюється: починаючи від підготовки до публічного виступу (захисту есе), розроблення та захисту індивідуального проекту до групових та колективних проектів, які мають бути відпрацьовані слухачами на узагальненому воєнно-політичному та воєнно-стратегічному фоні. Такий воєнно-політичний та воєнно-стратегічний фон дозволяє логічно об'єднати усі проекти з поступовим ускладненням від першого до останнього в єдине, цілісне дослідження. Логіку побудови проектів в освітній програмі доцільно вибудувати так, щоб результати попереднього проекту були вхідними даними для наступного проекту з поступовим нарощуванням ускладнень результатів досліджень.

Сутність досліджень, які здійснюються здобувачами та становлять основу освітньої програми полягає в наступному:

під час підготовки публічного виступу здобувачі опановують компетентності та результати навчання ораторського мистецтва, які вкрай необхідні лідеру, тим більше стратегічного рівня; тематика публічних виступів має бути пов'язана з відповіддю на питання «Яким має бути лідер стратегічного рівня?»;

під час підготовки та розроблення індивідуального проекту здобувачі опановують вміння самостійно здійснювати пошук, накопичення необхідної інформації, опановують вміння аналізувати інформацію, формувати самостійно обґрунтовані висновки з аналізу та захищати сформовані пропозиції. В ході розроблення індивідуального проекту питання «Яким має бути лідер у військовому колективі, щоб він відповідав вимогам сьогодення, а саме під час відбиття широкомасштабного вторгнення російської армії в Україну?» досліджуються вже більш глибоко;

під час розроблення групового проекту (навчальна група поділяється на чотири-п'ять підгруп, кожна з яких проводить своє дослідження за визначеним аспектом на заздалегідь визначену загальну тему, яка уточнена і адаптована відповідно до сучасних вимог та реалій сьогодення). Так, досліджуються варіанти продовження війни РФ проти України, варіанти закінчення війни з чотирьох-п'яти аспектів воєнно-політичному, воєнно-стратегічному, воєнно-

економічному, воєнно-інформаційному та воєнно-технологічному (воєнно-соціальному); розробляються найбільш бажаний варіант розвитку воєнного конфлікту, найменш бажаний, найбільш ймовірний та базовий сценарії розвитку воєнного конфлікту. В ході розроблення групового проекту здобувачами набуваються навички роботи (співпраці) в команді, проявляються лідерські якості та відповідно формуються вміння самостійно обґрунтовувати висновки на основі проведеного аналізу, винаходити консенсусні, адекватні та креативні рішення та навички представляти результати своїх досліджень і захищати їх;

під час розроблення першого колективного проекту здобувачі на основі прогнозованого базового варіанту розвитку воєнного конфлікту розробляють «Стратегію нейтралізації збройної агресії РФ проти України» (Стратегію воєнної безпеки) – один спільний проект на навчальну групу;

під час розроблення другого колективного проекту здобувачі розробляють «Стратегію ресурсного забезпечення нейтралізації збройної агресії РФ проти України» (Стратегію економічної безпеки). Навчальна група готує єдиний проект-стратегію, базою для якої є попередньо підготовлена «Стратегія нейтралізації збройної агресії РФ проти України» (Стратегія воєнної безпеки).

Так, як об'єктом дослідження є ресурсне забезпечення, відповідно основною метою є формування підходів до раціонального розподілу ресурсів між визначеними напрямками діяльності, їх ефективне використання для досягнення поставлених цілей стратегії економічної безпеки в умовах відсічі широкомасштабної збройної агресії РФ.

Колективний проект, як наукове дослідження, являє собою такий метод активного навчання, при якому відбувається розуміння досліджуваного предмета за допомогою практичної діяльності. В ході розроблення колективного проекту здобувачі аналізують показники рівня економічної безпеки та економічної стійкості держави, оцінюють воєнно-економічну політику держави в умовах війни, досліджують макроекономічні показники держави, їх залежність від способів наповнення бюджету держави, реалізації діючих програм та інвестиційних проєктів, діагностують інструменти регулювання оборонної економіки. На завершальному етапі здобувачі готують Стратегію ресурсного забезпечення, Календарний план ресурсного забезпечення, План управління ризиками проєкту.

Досвід розроблення проєктів показав, що робота в колективі надає всім учасникам можливість практикувати навички співробітництва, міжособистісних комунікацій під час опрацювання колективного проєкту зокрема, відпрацювання прийомів активного слухання, прийняття спільного рішення, узгодження різних поглядів. Одним із очікуваних результатів є набуття навичок роботи в команді під час захисту колективного проєкту, що повністю відповідає стратегічному рівню підготовки слухачів – майбутніх високо посадовців-керівників військових колективів. Під час роботи над проєктами та їх захисті слухачі показували нестандартне мислення і здатність формулювати обґрунтовані висновки та захищати результати своїх досліджень із залученням власного досвіду та набутих на заняттях нових компетентностей;

у підсумковому третьому колективному проєкті здобувачі з урахуванням прогнозу розвитку воєнного конфлікту та двох стратегій нейтралізації збройної агресії РФ проти України та ресурсного забезпечення нейтралізації збройної агресії РФ проти України розробляють пропозиції до «Плану оборони держави».

Тематика таких проєктів може бути дуже різносторонньою, наприклад: «Якою/им ви бачите роль/образ лідера стратегічного рівня»; «Прогнозування розвитку воєнного конфлікту між РФ та Україною», «Стратегія нейтралізації збройної агресії РФ проти України», «Стратегія ресурсного забезпечення сил оборони у воєнному конфлікті РФ проти України», «Модель переводу економіки України до функціонування в умовах режиму Воєнного стану»; «Пропозиції до плану оборони України», «Модель мобілізації населення держави», «Модель мобілізації держави», «Модель ведення війни між РФ та Україною» тощо (рис. 2).

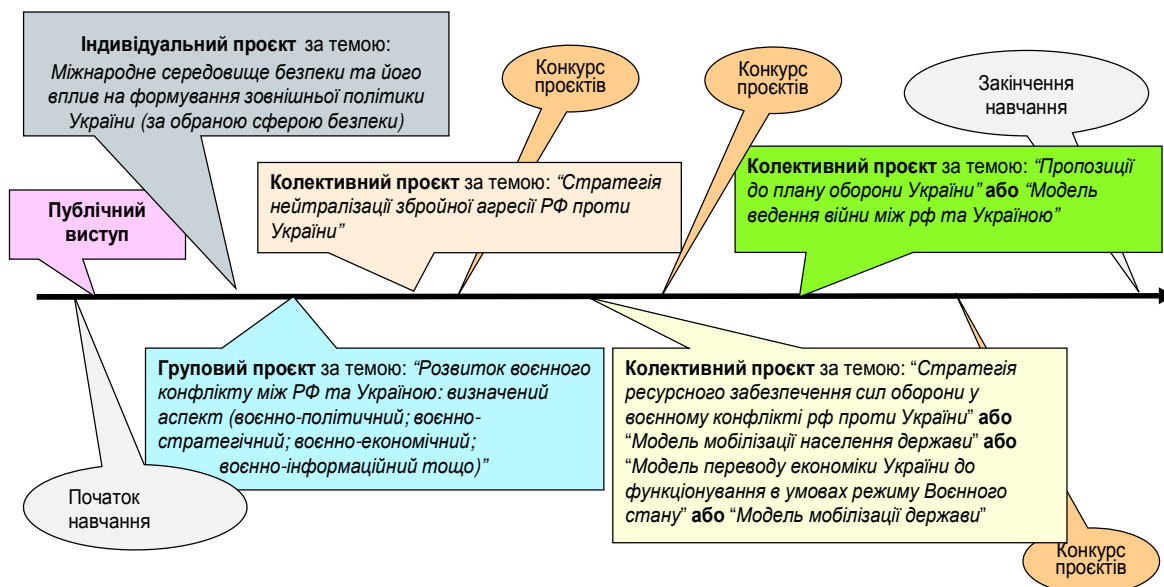

Рис. 2. Концептуальна схема впровадження дослідження в освітню програму підготовки фахівців стратегічного рівня для сектору безпеки і оборони

Між заняттями з розроблення проєктів пропонується проведення занять присвячених опануванню різних методів дослідження пов'язаних з тематикою проєктів.

Перед захистом кожного проєкту (етапу програми) можна включити до програми контрольні заняття у вигляді заліку/іспиту, що підтверджуватимуть рівень оволодіння здобувачами певних результатів навчання щодо оволодіння різними методами досліджень. Після захисту колективних проєктів надзвичайно ефективно проводити заняття з конкурсами проєктів між навчальними групами – коли одна навчальна група презентує свій проєкт, друга їх опонує, потім навпаки групи міняються місцями. На цьому етапі реалізується навчання однокурсниками, яке показало дуже високу продуктивність.

Після кожного захисту проєкту доцільно проводити анонімне опитування здобувачів з метою покращення та удосконалення освітньої програми.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У підсумку здобувачами досягається інтегральна компетентність – здатність розв’язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері воєнної безпеки. Наведена освітня програма охоплює усі кваліфікаційні вимоги, що висуваються до випускників, буде цікавою для здобувачів, а основні компетентності здобувачами будуть набуватися під час активних методів навчання пов’язаних з проведенням досліджень – розроблення та захисту групових, колективних проєктів, що значно підвищить їх критичне та творче мислення, стійкість кваліфікаційних характеристик випускника.

У разі доведення занять з розроблення проєктів до високого рівня, результати захищених проєктів не зайвим буде рекомендувати керівництву військових органів стратегічного рівня/воєнно-політичних органів держави.

З метою визначення переваг і недоліків запропонованої концепції навчання через дослідження, доцільно було б провести порівняння з іншими освітніми програмами та оцінювання програм за визначеною методикою [9]. Відповідно до європейських стандартів (підходів) зазначена методика впроваджена та реалізується Національним агентством забезпечення якості вищої освіти під час проведення акредитацій освітніх програм починаючи із 2019 року. Освітньо-наукова програма за спеціальністю 256 «Стратегічне керівництво у секторі безпеки і оборони» була акредитована Національним агентством забезпечення якості вищої освіти 28 квітня 2023 року на оцінку «Зразкова».

ЛІТЕРАТУРА

1. О. Бульвінська. Сучасні методи навчання і викладання на основі дослідження: зарубіжний досвід // Освітологічний дискурс, № 1-2(24-25) (2019). [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/582>.
2. Закон України Про вищу освіту. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
3. Концепція та методологія реалізації науково-дослідницької діяльності суб’єктів навчально-виховного процесу університетів. Монографія. – К.: Національна академія педагогічних наук України, інститут вищої освіти, 2016, – 178 с.
4. Козак Л. В. Розвиток університетської освіти: навчання на основі дослідження // Освітологічний дискурс, 2016, № 2(14) // <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/issue/view/17>.
5. А. Лобанов. Досвід НУОУ імені Івана Черняхівського щодо підготовки та захисту групового проєкту з використанням системи дистанційного навчання на курсах стратегічного лідерства. // Міжнародна науково-практична конференція: «Проблеми впровадження дистанційного навчання в освітньому процесі вищих військових навчальних закладів та можливі шляхи їх вирішення»: зб. матеріалів третьої міжнародн. наук-практ. конф. (Київ, листопад 2020 р.). – К.: Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, 2020. –121 с.
6. А. Лобанов, Г. Степанов. Проблеми прийняття та реалізації державних управлінських рішень у воєнній сфері. Збірник матеріалів II науково-практичної конференції Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України (29 листопада 2023 року). – К.: Національний університет оборони України, 2023. –111 с.
7. Луговий В., Захарченко В., Ткаченко В. Базовані на дослідженнях викладання і навчання в Європейському просторі вищої освіти. Педагогічна газета. –К.: НАПН України, 2018. № 3. С. 3.

8. Павлюк Р. Навчання на дослідницькій основі: європейські підходи до його характеристики. Освітологічний дискурс. 2017, № 1-2 (16-17). С.155–167. Паризьке комюніке (2018).
9. Рекомендації щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітньої програми. / Затверджено Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти 17 листопада 2020 року // ТОВ «Український освітній видавничий центр «Оріон», 2020. – 66 с.
10. Сазик В. І. Сучасні принципи і методи інтеграції дослідницької компоненти у навчальний процес (С. 108-110) / Від викладання дисциплін – до освоєння наук: трансформація змісту, технологій освітньої діяльності та розвиток педагогічної майстерності [Електронний ресурс]: зб. матеріалів наук.-метод. конф. 31 січня 2013 р. – К.: КНЕУ, 2013 – 531 с.
11. Спільна директива стратегічних командувань НАТО «Освіта та індивідуальна підготовка (E&ITD) 075-007» від 10 вересня 2015 року. –К.: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2016. – 189 с.
12. Ставицький А. В. Розвиток вищої освіти, заснованої на дослідженнях. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.andriystav.cc.ua/Downloads/TEMPUS/RBE.pdf>.
13. Development and implementation of the target function in the decision-making process in the system of providing the military security of the state. V.Kosevtsov, V.Telelim, A. Lobanov, Y.Punda // Eastern-European journal of enterprise technologies. Vol. 5/3(107), 2020. Page 17-23.

REFERENCES

1. O. Bulvinska. Cuchasni metody navchannya i vykladannya na osnovi doslidzhennya: zarubizhnyy dosvid // Osvitlohichnyy diskurs, № 1-2(24-25) (2019). [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu : <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/582>.
2. Zakon Ukrayiny Pro vyshchu osvitu. Vidomosti Verkhovnoyi Rady (VVR), 2014, № 37-38, st.2004. [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
3. Kontsepsiya ta metodolohiya realizatsiyi naukovo-doslidnytskoyi diyalnosti sub'yektiv navchalno-vykhovnoho protsesu universytetiv. Monohrafiya. –К.: Natsionalna akademiya pedahohichnykh nauk Ukrayiny, instytut vyshchoyi osvity. 2016, – 178.
4. Kozak L.V. Rozvytok universytet-skoyi osvity: navchannya na osnovi doslidzhennya // Osvitlohichnyy diskurs, 2016, № 2(14) // <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/issue/view/17>.
5. A. Lobanov. Dosvid NUOU imeni Ivana Chernyakhovskoho shchodo pidhotovky ta zakhystu hrupovoho proektu z vykorystanniam systemy dystantsiynoho navchannya na kursakh stratehichnoho liderstva. // Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya: «Problemy vprovadzhennya dystantsiynoho navchannya v osvithomu protsesi vyshchykh viyskovykh navchalnykh zakladiv ta mozhyly shlyakhy yikh vyrishennya»: zb. materialiv tret'oyi mizhnardn. nauk-prakt. konf. (Kyiv, lystopad 2020 r.). – К.: Natsionalnyy universytet oborony Ukrayiny imeni Ivana Chernyakhovskoho, 2020. –121.
6. A. Lobanov, H. Stepanov. Problemy pryynyattya ta realizatsiyi derzhavnykh upravlynskykh rishen u voyenniy sferi. Zbirnyk materialiv II naukovo-praktychnoyi konferentsiyi Tsentru voyenno-stratehichnykh doslidzen Natsionalnoho universytetu oborony Ukrayiny (29 lystopada 2023 roku). – К.: Natsionalnyy universytet oborony Ukrayiny, 2023. –111.
7. Luhovyy V., Zakharchenko V., Tkachenko V. Bazovani na doslidzhennyakh vykladannya i navchannya v Yevropeyskomu prostori vyshchoyi osvity. Pedahohichna hazeta. –К.: NAPN Ukrayiny, 2018. № 3. S. 3.
8. Pavlyuk R. Navchannya na doslidnytskoyi osnovi: yevropeyski pidkhody do yoho kharakterystyky. Osvitlohichnyy diskurs. 2017, № 1-2 (16-17). S.155–167. Paryzke komyunike (2018).
9. Rekomendatsiyi shchodo zastosuvannya kryteriyiv otsinyuvannya yakosti osvitnoyi prohramy. / Zatverdzheno Natsionalnym ahentstvom iz zabezpechennya yakosti vyshchoyi osvity 17 lystopada 2020 roku // ТОВ «Український освітній видавничий центр «Оріон», 2020. – 66.
10. Satsyk V. I. Suchasni pryntsypy i metody intehratsiyi doslidnytskoyi komponenty u navchalnyy protses (S. 108-110) / Vid vykladannya dystsyplin – do osvoyennya nauk:

transformatsiya zmistu, tekhnolohiy osvity diyalnosti ta rozvytok pedahohichnoyi maysternosti [Elektronnyy resurs]: zb. materialiv nauk.-metod. konf. 31 sichnya 2013 r. – K.: KNEU, 2013 – 531.

11. Spilna dyrektyva stratehichnykh komanduvan NATO «Osvita ta individualna pidhotovka (E&ITD) 075-007» vid 10 veresnya 2015 roku. –K.: NUOU im. Ivana Chernyakhovskoho, 2016. – 189.

12. Stavyskyi A. V. Rozvytok vyshchoyi osvity, zasnovanoyi na doslidzhennyakh. [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu : <http://www.andriystav.cc.ua/Downloads/TEMPUS/RBE.pdf>.

13. Development and implementation of the target function in the decision-making process in the system of providing the military security of the state. V.Kosevtsov, V.Telelim, A. Lobanov, Y.Punda // Eastern-European journal of enterprise technologies. Vol. 5/3(107), 2020. Page 17-23.

SUMMARY

Anatolii Lobanov,

Doctor of Military Sciences, Professor
National Defence University of Ukraine, Kyiv

Yulia Lutsyk,

Ph.D. in Economics, Associate Professor
National Defence University of Ukraine, Kyiv

Implementation of the concept of learning through research in the educational program for the training of strategic-level specialists for the security and defense sector

Introduction. *The article proposes the introduction of the concept of learning through research into the educational program of training strategic-level specialists for the security and defense sector; the author's vision on the structure of the educational and scientific program in specialty 256 - National Security is given.*

Purpose is *to determine ways to improve educational programs in universities of the security and defense sector based on the experience of leading research universities of Ukraine.*

Methods. *The methodological basis of the research is a set of general scientific and special methods of scientific knowledge, the application of which allowed to ensure the reliability of the obtained results, the achievement of the stated goals and objectives of the research.*

Results. *The educational program provided encompasses all qualification requirements for graduates, appealing to applicants. Main competencies are acquired through active learning methods, focusing on research, developing, and defending group or collective projects. Applicants learn to publicly present their creative works and, ultimately, to defend and justify their decisions or proposals during the final stage.*

During the research process, applicants develop creative thinking skills, significantly enhancing their critical and creative thinking abilities, as well as ensuring the stability of the graduate's qualification characteristics.

Conclusion. *The proposed structure of the educational program enables the fulfillment of all qualification requirements set by the customer for graduates, while facilitating the comprehensive mastery of integral competence. This includes the ability to solve complex tasks of a research and/or innovative nature in the field of military security.*

Key words: *educational and scientific program; learning through research; integration of scientific activity and education; specialists of the strategic level of higher military education; the security and defense sector; ways of improving educational programs.*